

Strătorul

REVISTA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

SUMRAUL:

- E. Lovinescu* Comicul dureros
 Maiorul Gheorghe Brăescu. . . Balul Prefecturii
Alexandrina Scurtu Nocturnă
G. Rotică. Vorbește Liliacul
G. Murnu. Naționalism Real
I. Peltz. Floarea iubirii

CRONICI:

- Mihail Iorgulescu*: Rața Sălbatecă de Ibsen
 Insemnări de *I. C.*

Editura **ALCALAY & Co.**

UN LEU

APARE SĂPTĂMĂNAL

Petreșcu
7

A apărut:
E. LOVINESCU
„CRITICE“
VOL. I și II
EDIȚIA II
à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

BCU Cluj / **COLABORATORI:** Cluj

F. Aderca, I. Barbu, Gh. Brăeșu, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Calb, Gh. Cornea, Maria Cunțan, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săm-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Grăgorian, M. Iorgulescu, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virginia Moscovici, A. Moșolu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Miștan, Corneliu Mojdovanu, D. Nanu, Ramiro Ortiz, Maria Pamfilie, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Pretopopescu, I. Petrovici, Al. Răily, L. Rebreanu, Eugen Reigis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, Barbu Solacolu, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la *administrația revistei.*

Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresă
a-lui E. Lovinescu, str. Cămpăneanu, 49.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

COMICUL DUREROS

La marea scenă din actul al doilea al lui *Boubouroche* publicul râde.

Un om bun, blând și cu desăvârșire nepregătit pentru viață. În piesă se numește Boubouroche; în viață poate fi fiecare din noi. E victima unei femei viclene. Sub greutatea istețimii ei, bărbatul e strivit, mai ales pentru că are un sentiment real: iubește. Cei ce nu iubesc sunt superiori celor dominați de „tiranul” interior al unei pasiuni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În fața tragediei lui Boubouroche publicul râde. Lacrimile lui îi trezesc veselia... Un bărbat înșelat și un bărbat ce plânge—deșteaptă mai multă ironie decât compătimire... Courteline nu cruță de altfel nimic pentru a-și scobori eroul, înjosindu-i suferința. E un om bun? Poate. E mai sigur un imbecil. Nevoia de a crede și puritatea sufletească, pe care n'o atinge nici o bănuială, degenerază în prostie.

Publicul râde. Râsul lui e însă dureros.

Există un comic dureros. A existat întotdeauna. Este totuși una din notele cele mai tăioase și mai personale ale comediei moderne.

Labiche, Halévy sau Meilhac! nu l'au cunoscut. Ce râs vesel și nepretențios! Ce comic ieșit din situații încurcate și din sgâriarea micilor slăbiciuni omenești. Nu vom găsi lacrimile lui Boubouroche; nu vom găsi râsul țâșnind din durerea sinceră a unui om vrednic. Era comedia râsului ușor... Pornia, negreșit, tot din observație, dar dintr'o-observație neadâncită.

Comedia a evoluat însă și ea prin cei mai caracte-

ristici scriitori moderni. În locul ironiei ușoare avem ironia mușcătoare; în locul observației superficiale avem o observație ce taie adânc în sufletul omenesc; în locul râsului mecanic avem un râs sângeros. Rădem ca să nu plângem.

În firul comediei moderne se țese și un element tragic.

Îl găsim în *Boubouroche*, îl găsim și în *Pariziana* lui Henri Becque: cea dintâi expresie viguroasă a comediei incisive și tragice. Îl găsim și în *Poil de carotte* al lui Jules Renard. Iată cei trei maeștri ai comediei dure-roase:

E negreșit un pas mai departe.

Într'o singură scenă din *Poil de carotte* e mai mult adevăr sufletesc decât în tot teatrul lui Labiche. Mai multă observație, mai multă viață, dar și mai multă tristețe...

E cotitura veacului spre o analiză mai nemiloasă a mecanismului sufletesc, spre pulverizarea științifică a sentimentelor noastre pentru a fi privite cu un ochiu rece și scrutător... Nu ne mulțumim cu nevinovatele ficțiuni ale lui Labiche, nu ne mulțumim cu umorul epidermei... Veacul nostru cere umorul scalpului. În locul unui râs nepăsător și senin, cere un râs dureros cu lacrimi înăbușite, ce cad peste zădărnicia vieții și peste ironia amestecului de minciună și de patimă în care trăim.

E. LOVINESCU

BALUL PREFECTURII

Orășelul e mic micuț, cât o batistă de păpușă. Din centru privești spre cele trei bariere, prin cari ies drumurile ce duc la Iași, Bârlad și Roman. Inzestrat în fine cu cale ferată, s'a repezit accelerat pe calea progresului și în curând mulțumită energiei unui primar tânăr, va fi iluminat electric. Locuitorii au rămas însă cu aceleași obiceiuri pașnice, cu apucătui de gospodării de țară cu orășelul lipsit de apă. Oameni și lucruri îmbătrânesc locului pe nesimțite. Din când în când și pe rând, câteun consilier de primărie își înalță casa cu o palmă și o făbuește din nou. Două băcănii, din cari una cu berarle și popice, două prăvălii cu manufactură și galanterie «Bazar Parizian» și «Cavalerul Englez», o farmacie nouă, o frizerie de lux «La briciul electric» reprezenta centrul.

Câteva familii de funcționari trăesc cu chiverniseală și pretenții mari. Toate aproape au câte-un suflatar, pe care «o să-l înzestreze dacă o fi cuminte și s'o purta bine».

Prefectura, tribunalul și garnizoana alcătuiesc elita societății.

Hotărît nu se știe cine e mai mare în județ. Unii zic că prefectul, deoarece reprezintă guvernul; la care partizanii militarilor — mai ales cucoanele, *en froid* cu prefectorița — răspund, că dacă e vorba de reprezentanță, colonelul reprezintă pe rege.

După cum vedeți riposta e verde și sdruncină multe credințe. Cel mai încurcat e desigur părintele Dumitru dela catedra'a orașului, care nici astăzi nu e deplin fixat, dacă la 10 Maiu trebuie să înceapă slujba când vine colonelul sau să aștepte sosirea prefectului, de oarece a pățimit-o de pe urma amândorora. Sfinția Sa om pașnic însă, a găsit un termen mijlociu venind el în urma tuturilor.

Tot așa de cuminte e doctorul Sogar, singurul evreu introdus în elita societății române.

De treizeci de ani de zile decând curarisește orașelul, cine a fost să trăiască a trăit, cine a fost să moară, a murit; pe el însă, slavă Domnului, nu-l poate învinovați vreunul. El n'a asigurat pe nimeni nici de una, nici de alta.

— „Doctore, sunt cam răcit, pot să fac o bae?”

— „Mata poți să faci, mata poți să nu faci!..”

— „Dar tîmi-o face bine?” University Library Cluj

— „Mă rog asta poate să facă bine, asta poate să facă rău..”

Un singur prietea avea doctorul în tot județul: pe domnul Pinkler, un șvab jigărit, cu ochelari de aur și bot șiret de vulpe. Nimeni, nici chiar bătrânii nu pot spune de unde și cum a răsărit. Lumea s'a pomenit într'o bună dimineață cu tăblița: «Wilhelm Pinkler, inginer» la poarta unei case, în veci deschiriată. Se zice că el ar fi făcut prima casă cu două rânduri din centrul orașului, iar gurile rele mai adaogă că ar fi lăsat catul al doilea fără comunicație. Ca pozitiv se dă însă că el este întemeietorul marei proprietăți: fiind plătit cu falcea la măsurători a făcut latifundieri din toți răzășii.

Sogar și Pinkler erau veșnic nedespărțiți, strâns legați de patima jocului de șah și nefericiri conjugale.

Brunetă impunătoare între 40 50 de ani, maiestoașă prin forme culminante, doamna Sogar era punctul de atac indicat pentru sublocotenenții nou eșiți din școală. Gustase din toate fericirile omului, cedând cu greutate unora, capitulând în fața altora, expunându-se cu artă și răbdare la violențele neasteptate ale timizilor.

Mizeriile casnice ale domnului Wilhelm Pinkler erau lamentabile. Domnul inginer făcuse prostia măreață de a se însura la 56 de ani cu o copilă, de care eră cu atât mai gelos cu cât se șoptește că «Puppchen», cum își alintase el soția în timpul logodnei, rămăsese — ca să zic așa — tot puppchen. Gelozia luase proporțiile unei persecuțiuni în regulă. Fata era sequestrată în casă: nu se ducea la nimeni, nu primea pe nimeni, nu se vedea nicăiri.

— «Da ci, monsieur Pinkler, n'ați mai isprăvit luna de miere

Ira! da mântuiți odată și eșiți în lume; ci atâta dragoste!?» îl iscodea șăgalnic câte-o cucoană mai îndrăzneată.

— «Coconiță draghe, eu spunem deverat: nevasta me luat dela țăr, orfan de familie... Eu trebuie făcut creștere ce nu făcut tate și mame al ei. Mai pe urmă când terminat, gata să mergem și'n bal. Nu vrei să ride lume care cunoaște la mine. «Das gibst bei uns nicht.»

Firește că Elvira era dela țară! Doar soarele îi înnegrise ochii, o catifelase ca pe o piersică, o umpluse de viociune și de sănătate. Înaltă, cu buze roșii, cu sân bogat, cu șolduri pline, totul în ea cerea amorul, care se prezentase fidel la cea dintâi chemare.

Cupidon luase forma ispititoare a lui Radu; un craiu frumos din școala de cavalerie, cu pantalonii largi, cu mustați rase și monoclu, unicul fiu al doamnei Ivașcu, la care tatăl Elvirei fusese administrator. Astăzi tocmai, desmetecită sub povara dezamăgirii și umilită în fecioria inimii sale, cu ochi în lacrimi, cu mâinile încrucișate la spate, cu fruntea lipită de geamul rece, cuprinsă de amurgul posomorit ce năvălă în odaie, se gândia la traiul ei de altădată, la zilele nesfârșite de vară, pline de fericire și cer albastru; la nopțile misterioase bătute în ținte de aur, îmbălsămate de mirosul florilor, ce o înfiorau de un dor ascuns, nelămurit; la culesul de mure de unde se întorcea cu Radu, cu buzele îndelung sărutate și negre de nu putea nimeni să le bage vină. O, dar mai ales nu putea să uite ziua în care s'a certat cu el, când ca scos din minți voia s'o ia la București. Și dacă n'ar fi fost tatăl așa bătrân și singur...

De atunci, se gândia ea, toate nenorocirile au venit grămadă.

Tatăl a trădat-o, împușcându-se — îngropat în datorii — lângă biserica din marginea satului, lăsând-o singură pe lume.

Strângând-o din drum aproape, cucoana Elencu, o rudă îndepărtată, s'a și grăbit s'o mărite cu Domnul Pinkler, inginer, în vederea hotărnicirii unei curele de moșie ce avea la marginea județului.

«Tu să fi fată cuminte și să ascuți, că eu sunt bătrână și știu mai multe decât tine; nimeni nu-ți vrea răul. E bătrân!? Cu atât mai bine, își va vedea de casă. Nu'l poți suferi?.. O să te deprinzi, fetico. Mai cât am plâns eu când m'am măritat! În căsnicie nu se caută dragoste; casa să fie plină și să fii și tu în rând cu lumea...»

Așa mi-a bătut capul... până când m'a scos din minți. Ce proastă am fost că nu m'am dus cu Radu! Nu l am văzut de doi ani de zile! Unde o fi el acum? S'o mai gândi la mine?

În odaia tăcută, luminată de focul unei flăcări muribunde, ce prefăcuse un tăciune în jăratec, se simți atât de tristă, atât de singură pe lume că se porni pe un plâns nesădăjduit, trăutindu-se pe canapea cu capul ascuns între perine.

— Asta nu-mi place,» zise doamna Mogoș, nevasta prefectului care intrase pe nesimțite. «Vezi, nu ești cuminte. Hai vino șezi lângă mine, și spune nașii de ce plângi.»

— «Da spune și mata, viața e asta care o duc eu?» zise fata, înecându-se în suspine... «imi vine să-mi iau lumea în cap, să mă arunc într'o fântână»....

— «Să nu te mai aud vorbind astfel. S'a făcut, s'a făcut! Aș^a ți-a fost destinul, dar și tu ești vinovată..

— «Eu? vinovată eu?! Da de ce sunt vinovată?»

— «Vreau să zic că dacă ai fi mai altfel cu dânsul, l-ai duce de nas... l-ai legat la ochi știi cum?... Ehe, să fiu eu în locul tău, nici capul nu m'ar durê.

— «Da mata nu vezi că nu mă scoate nicăiri? Zile întregi nu văd pe nimeni! Mă prostesc între patru pereți. Acum a început să și bea. Când vine seara acasă, miroase a vin de o poștă.

— «Oricum, poartă-te și tu mai altfel cu dânsul. Incurajază-l..

— «Da ce pot să-i fac eu? De când mă rog să ies și eu în lume? Ce are de gând cu mine, nu știu. Și, doamne, cu câte nu mi-a umplut capul înainte de a mă lua!... ai să ai așa... am să-ți fac așa... și acum își bate joc de mine.

— Fii și tu mai șireată, mai ștregăriță.

— Ba una și cu una fac două: am să-l las și pace. De foame n'oiu muri eu. Ducă-se la dracu cu averea lui cu tot! Să știi bine că n'oiu mânca decât pâine cu sare și cu el nu mai stau!

— Vezi, asta nu e bine. Ascultă-mă! Ești tânără...

— Da ce-mi folosește că sunt tânără și legată de un hodorog bătrân cu care nici la vorbă nu mă înțeleg, nici măcar la mâncare nu ne potrivim.

— Nu fi copilă. Ai răbdare până îi aflăm seama.. Apropos! știi una? În curând are să dea Mitică un bal, vrei să vii?

— Da mata pe semne că nu-l cunoști! El nu mă scoate nici pe stradă.

— Asta-i treaba me. Tu caută și te pregătește. Rochie ai?

— Am toate rochiile noi nouțe. Decând m'am măritat n'am pus niciuna. Aș putea să aranjez rochia ce am avut-o la cununia civilă; știi cea «ivoire» cu dantelă albă, care mi-ai dat-o mată la logodnă.

— Și care te va prinde de minune, zise prefectorița sărutând-o. Numai caută să fii cuminte. Și dacă n'ai mai avea încotro... și-i fi șireată... mai la urma urmei nu s'a isprăvit lumea cu el..

— Crezi c'o să vrea?... întrerupse jenata fata deja înseninată, plină de speranță.

— Las'că o să pun pe Mitică să vorbească cu el; doar Mitică l-a numit inginerul comunei. Toată situația lui o datorește lui Mitică. El ascultă totdeauna de dânsul ... Diseară ce faceți?

— Ne culcăm la zece, ca de obicei.

— Nu... am să trimet eu mai pe urmă un bilet dela Mitică, să vă cheme la ceaiu. Tot aveți de vorbit cu el pentru decorarea salo-nului. Ș'am să-i spun că ți-l dăscălească numărul «ainț».

— Ce bine îmi pare! Dacă 'ar putea să-i tragă și o bătaie, n'ar strică... Are să fie frumos?... o să fie lume multă?...

— Cred! Avem o grămadă de invitați; Orchestra roșiorilor dela Bârlad...

— Mă crezi mată? e întâia oară când mă duc la bal.

— Să iei o petricică în gură. Las'că s'a nimerit bine. O să faci

deodată cunoștință cu toată lumea. La revedere, fetiço ; caută să nu mai plângi și fii cuminte... și-am spus eu : la urma, urmei, dacă îi vedè...

— Ei și mată... Sărut mâna... nu știi cum să-ți mulțumesc. Eram atât de desperată că dacă n'ai fi venit, nu știu ce s'ar fi întâmplat cu mine... Da crezi c'o să vrea ?

— Ha, ha, ha, bată-te norocul să te bată. Haz ai... despre asta n'ai nici o grijă. Fă-te frumoasă... când vrea Mitică un lucru...

Societatea în care urma să fie introdusă Puppchen trăește veșnic într'o prietenie nouă, răsărită din lacrimile unei certe vechi. Se cunună și se botează de-a valma, leagă și desleagă intrigi de tot felul, discută cu aprindere, împărțiți în tabere, evenimentele de seamă.

Și Doamne! câte evenimente de seamă nu se petrec în orașelul nostru? Incepând cu exercițiul cu pompa nouă — comandată de primar direct dela Washington și pentru care se află încă în proces de spese cu casa «Edwards Burton & Company» — trecând prin altele mai mărunte, ajungând la cel mai de seamă: balul prefecturii cu ofițerii de cavalerie invitați special de către prefect. Un soiu de șah la rege dat colonelului autohton, despre care se șoptește în culise că ar fi proiectat tocmai pentru acea zi, un exercițiu cu cantonament de noapte tocmai la valea Dracului.

«N'are decăt'!»... exclamă cu patos și nepăsare prefăcută cucoanele, în timp ce duduile moțează buzele și rețin cu greutate o lacrimă gata să pice pe ruinele unei speranțe secrete. Speranța e însă de esență divină; ea renaște din cenușe în inimile cucoanelor neînțelese, a văduvelor veșnic tinere, a duduilor cari așteaptă «ceva» dintr'un moment într'altul și care — au presimțirea — trebuie să se întimple bunăoară, la sfârșitul unei sonate, într'o călătorie la Iași sau aiurea.

O, dar mai ales câtă neliniște, câtă curiozitate, câtă reverie, nu stârnesc în aceste Eve dornice de necunoscut, invitații speciali la balul prefecturii! Și când vă voi spune că Domnul Wilhelm Pinkler inginer, considerând educația terminată, se folosește de acest bal, pentru a introduce în fine pe Puppchen în elita societății, veți înțelege pe deplin starea sufletească a acestui grupușor de oameni.

De o lună de zile comerțul s'a înviorat. Proprietarii celor două magazine de galanterie și manufactură se jură de nenumărate ori pe zi «așa să trăesc eu» se tocmesc cu banul, cu spume la gură, cu pălăria pe ceafă, sfârșind prin a pune marfa în mâinile cucoanelor cu un «s'o purtați sănătos» și se șterg de nădușeală: Marcu roș ca o minge; Pincu slab, descourajat și îndurerat ca un Christ răstignit.

Unul obraznic, vinde numai cu bani gata; celalt, «tari de treabă», mai mult pe datorie.

Keti cusătoreasa, evreică, rămasă cu burtă dela nouă copii, cu ochelari rotunzi de sârmă cu ramuri innădite de sfoară și legați peste barîș, cu un șal decoltat ce o acoperia ca un valtrap, are atâtea rochii

de încercat, că nu mai prididește dulcelețurile, cafelele sau ceaiurile ce-i oferă pe întrecute, cucoanele.

Le-a cunoscut doar decând erau de-o șchioapă; ea a făcut pe rând la toate: prima rochie scurtă și pe cea cu coadă lungă, fără părtinire, după acelaș tipar învățat de ea pe vremuri la Lemberg* așa să am eu bine*.

(Sfârșitul în No. viitor)

Maiorul GHEORGHE BRĂESCU

NOCTURNĂ

*Era târziu și noaptea încuiase
La poarta zărilor ori-ce sclipire,
Acu privia uitată, în neștire
La câmpul stins ce i-se închinase.*

*Nu se mai avânta nici o pornire
Din munți spre văi, chiar drumul încetase
De-a mai umbla, iar râul se'nălțase
În umbra adâncită'n odihnire...*

*Când iată se trezi din depărtare
Un cântec lin sunând ca o chemare
De dor, de dragoste, de rătăcire...*

*Era un sbor, sau poate-o falfăire;
Desprins de pe o strună omenească
Mergea spre noapte, — să-l învăluiască —*

— Și ea-i deschise haina ei cerească...

ALEXANDRINA SCURTU

Vorbește Liliacul

De două zile acuma e lilia ●n floare,
De două zile 'ntr'una podoaba sa mă doare.
Pe bancă'n seara asta sub înfloritul ram
Fășie cu fășie trecutul mi-l destream,
De mult trăite clipe în lacrimi îmbrăcate,
Suspine vechi în colțuri de suflet îngropate,
Pe rând le chiem din cripta uitării și le ascult :
Pe care anume rană închis' acum de mult
S'a coborât în suflet parfumul ce mă doare ?
Ce amintire anume și-a 'nfipt, răscolitoare,
Din nou în mine ghiara ? Ce triste primăveri
In răscolitul suflet într'una plâng de eri ?

Și cum mi-ascult trecutul sub floarea ce mă doare,
Imi spune liliacul cu ramul greu de floare :
«Nu-s amintiri cernite adâncile tristeți
Ce și s'aștern pe suflet ca dese, grele celi.
Nu-i nor de lacrimi plânse durerea-ți ce suspină,
E însăș fericirea cu fața-i de lumină.
Sunt zilele-acele când cu parfumul meu
Urca să-i mulțumească, în cer, lui Dumnezeu,
Urca din pieptu-ți vesel îndestulata clipă,
Purtând pe aripi de-aur a inimii risipă.
Sunt buzele sătule a'viselor de eri,
Nu amintiri flămânde de lacrimi și dureri,
Nu lacrima închisă în piept cândva, rămâne,
Fântână de tristeță în anii tăi de mâne ;
Nu-s lacrime să'smulgă mai dureros suspin
Ca clipele trumoase ce știi că nu mai vin !»

G. ROTICĂ

NAȚIONALISM REAL¹⁾

Eram încă elev la un liceu din Macedonia când un prieten binevoitor mi-a trimis din București un exemplar din volumul de poezii ale lui Eminescu.

Cunoscusem pân'atunci mai toată literatura românească, mai mult sau mai puțin, vrednică de citit. Nimic însă din tot ce se scrisese în românește nu m'a impresionat mai mult ca Eminescu.

Era impresia mea proprie, neinfluențată de părerea nimănui, căci nu știusem pân'atunci verdictul criticei asupra acestui scriitor.

Citiseam numai într'un manual de Școală (pe cât mi-aduc aminte, *Retorica* lui Christu Negoescu) câteva fragmente din creațiile lui poetice, și ele mi s'au părut că poartă pecetia unui talent cu mult superior înaintașilor săi.

Când i-am citit și recitit întreaga operă n'am mai avut nici o îndoială că Eminescu, judecat sub raportul estetic, era un mare poet. Această revelație, în împrejurările în care mă găseam atunci, eră pentru mine de o însemnătate hotărâtoare.

Întrebarea ce mă chinuia mai presus de toate, era dacă noi Românii aveam o literatură și deci o cultură superioară acelor a națiunilor balcanice, singurul termen de comparație care mi-se părea propriu și firesc pentru noi ca vecini ai acestor națiuni și în luptă de interese cu ele și de statornicire a superiorității noastre față de ele. Făcusem în vremea asta cunoștință cu literaturile Balcanicilor și îndeosebi cu literatura neogrecilor—înafară de operele literare clasice antice și moderne—și ca Român mă simțiam într-o câțva umilit față de acești din urmă, căci aveam impresia că cele mai multe din produsele noastre literare erau mai puțin occidentale decât ale lor.

Apariția lui Eminescu, cugetătorul adânc și liricul sublim, întemeietorul limbii clasice a Românilor, mi-a adus o binefăcătoare ușurare și în același timp o definitivă cucerire și îndreptare a sufletului meu spre malurile Dâmboviței. Mi-am dat repede seamă că Grecii, popor mai vechiu, cu moșteniri și tradiții din cele mai bogate și strălucite, n'aveau un poet genial de potrivă lui Eminescu. Constatarea aceasta, gândul acesta de superioritate a deșteptat un sentiment de mulțumire și de mândrie în mine, mi-a întărit dragostea și devotamentul către neamul meu precum și încrederea în viitorul, în puterea lui de rezistență și de triumf față de puterile protivnice în lupta lui de întâietate și de covârșire printre popoarele balcanice. De atunci a prins în conștiința mea rădăcina credința că o lucrare literară și artistică isbutită, cu atât mai mult capodoperă, e un act de naționalism superior,

1) Cuvânt de introducere la „Săptămânala” Societății Scriitorilor români din 31 Ianuarie 1920.

actul național și patriotic cel mai durabil, mai efectiv și mai convinsător care poate să fie.

Prin el se creiază în formă concretă, definită și armonioasă, se înnobilează și se îndumnezește oarecum graiul unui popor, adică organul viu și cel mai nelipsit de trezire și edificare a conștiinții naționale, de comunicare și apropiere între indivizii ce alcătuiesc acel popor; el creiază și face să circule valorile estetice și morale specific naționale, care'i făuresc titlul de glorie și totodată lanțul de comunitate și solidaritate, care fac ca o națiune să nu fie o masă amorfă și inconștientă, ci un loc indestructibil în fața valorilor care veșnic îl bat și-l amenință cu spulberul și nimicirea. Despre aceasta ne vorbește cu pilde neîndoioase și limpezi și istoria și actualitatea.

Cunoașteți rolul Bibliei; într'nsa se rezumă tot sufletul poporului israelit. Până când există și va exista comoara literară și până când ea va fi temeliea creșterii și călăuzirii acestui popor, Evreii își vor perpetua ființa intactă în mijlocul neamurilor peste întreaga suprafața globului. Nu se poate o mai mare dovadă despre eficacitatea miraculoasă a literaturii naționale. Prestigiul acesteia e atât de extraordinar încât poate mântui o națiune chiar după desființarea ei politică. S'a invederat cu Grecii cari, deși amărâți și robiți de Romani, prin puterea creațiunii genului lor literar și artistic cuceresc Lațiu neîblânzit și țărănos și la urmă îi altoesc pe nesimțite stăpânirea pe a vastă întindere a imperiului și astfel se naște Bizanțul, care nu ie decât elenizarea imperiului roman de răsărit.

O luminoasă pildă de actualitate ne-o dă Polonia. Țara lui Sobieski. Țara împărțită și strivită de trei mari și nesățioase împărății, renaște din cenușă ca pasărea fabuloasă, dar renaște și se înfiripează mai ales prin aceea vârtoșie năuntrică neînfrănată, întreținută și sprijinită de acel graiu obștesc, de acel minunat vistiernic de amintiri, cugetări și senzații comune care este literatura acelor maeștri ce poartă numele de Mickiewicz și Sienkiewicz. Căci ei, mai presus de oricare alții, au întemeiat și proptit sufletul național, au fost acele călăuze cari, ca și Moise și Isus Navi în Biblie, au condus neamul lor spre înălțimile, de unde l-au făcut să străvadă în zare strălucind cu lumină nepieritoare Ierusalimul ișimeii lui, limanul dăvalmașelor lui năzuinți și idealuri.

Acest lucru, pe care-l constată oricine studiind trecutul și prezentul, nu trebuie să-l uităm niciodată. Literatura, dar literatura mare și generoasă, eșită din instinctele cele mai frumoase, din aspirațiile și nevoile cele mai adânci ale unui popor înzestrat îndeosebi de natură, e faptul cel dintâi și mai mare, pe care se razimă viața superioară a unui popor și-i așază pe temeliiile cele mai trainice dreptul lui de existență și dăinuire. Aceasta noi nu trebuie s'o uităm o clipă, mai vârtos astăzi, când individualismul cel mai desfrănat și anarhia cea mai destrămoare bate la porțile noastre. Înăptuirea unei asemenea literaturi care să fie lanțul de legătură statornică și să rămâne patrimoniul tuturor Românilor e o chestie de viață pentru noi, pentru poporul român. Sutele de mii de morți, cari au căzut pe câmpul de războiu pentru

patrie, adică pentru bunurile noastre cele mai scumpe și sfinte, pentru idealul comun, eroii noștri, quintesența altruismului de care a fost capabilă națiunea „*Valahilor*”, se ridică de dincolo de mormânt și în numele supraomeneștii lor abnegații și jertfe, cer sărbătorește și cu un singur glas dela scriitorul român, dela tot călăuzitorul intelectual și sufleteș al neamului, să cimenteze prin opera geniului său unitatea noastră materială, unitatea României mari, pe care ei au săvârșit-o cu munți de cadavre, cu râuri de sânge.

Acei cari au jertfit pentru țară și pentru noi tineretele și dragostele lor, luându-și rămas bun pe totdeauna dela splendorile Soarelui și dela zările eternului farmec al lunii, aceia au căderea și tot dreptul, să ceară dela noi, purtătorii de condeiu, să fim vrednici de dânsii, de măreția și sfințenia lacrimii lor și jertfei lor, și să ducem bătaia mai departe, noi cu semănarea gândului precum au dus o ei cu arma, deapururi pe front și în tranșee, pe frontul și în tranșeele nevăzute, dar care nu sunt mai puțin aeve și nu cer mai puțin duh de vitejie, de jertfire, de lepădare de sine, de credință, de slujbă trudnică și cuvioasă în același templu al ideii.

Scriitori, ostași duhovnicești ai țării noastre, intrupători ai binelui și frumosului nemuritor, s'auzim glasul și rugămintea și porunca celor duși, să ne ridicăm sufletul până la ei, să ne inspirăm dela eroismul și idealismul lor, să rămănem cu neclintire credincioși chemării lor: Cartea Neamului, Biblia noastră abia începe să fie scrisă.

Nădejdea stă în noi cei de azi și cei de mâine. De trei ori ferice și de pismuit vor fi acei cari vor putea până la capăt s'o scrie!

Numele lor vor fi tipărite într'însa cu slove deapururi nevestețite și cu trâmbița de îngeri vor fi purtate în cele patru unghiuri ale pământului nostru. Feciorii și fetele Neamului le vor cânta cântece de laudă și de iubire fără moarte. Slavă și binecuvântare lor!

G. MURNU

A APĂRUT DE

E. LOVINESCU
CRITICE

Vol. III

Ediția II

Editura ALCALAY.

Prețul LEI 10.—

Poeme în proză

FLOAREA IUBIRII

Bătrâna i-a bine-cuvântat.

Cu buza vecinic de surâs găzduitoare, rumen și vioi, flăcăul avea în mișcările hotărâte, farmecul primăverii.

Pierdută, molatecă și cu priviri îmbietoare, fecioara împărăștia, din părul de soare, lumini.

Măinile uscate și tremurânde s'au împreunat deasupra pletelor înfrățite, în chip de rugă, și graiul molcom isbea văzduhul cu tresăriri de moarte.

Bătrâna rostea rugăciunea cu ochii muiați în lacrimi. Când a pornit, în vuetul mulțimii, cu flori în mâini, cu flori în piept,—fecioara albă ca o imagine a împietrit în drum.

Guri de foc se deschideau, năprasnic, înaintea încumetătorilor. Bălării, pietre și prăpastii întâmpinau pasul tânăr. Nădejdea care tresărea în suflet sdrobea piedicile. Și flăcăul a închis ochii,—amurgul a înlănțuit câmpia, fecioara a rămas, dârză, albă statue plină de soare și de lacrimi.

Și într'o zi, departe, în coliba văduvă de glume și de voe bună,—cine-va a adus vestea.

Sufletul fecioarei s'a cernit. Bătrâna a clătinat din cap, a multe știutoare.

— Mort!

Cu pletele pradă vântului, cu ochii înroșiți, fecioara străbătea drumuri călcate de moarte.

A uitat de cântec și de rugăciune, a uitat de mumă și de florile gândirii.

Spre asfințit, a ajuns în fața unei gropi.

Țărâna proaspătă o îndemna la plâns.

- Dar izvorul ochilor ei a secat.

Cu fruntea lipită de marginea gropii,—fecioara înfățișa răsăritut blond de soare deasupra întinderilor negre.

Târziu, în bătaia stropilor de rouă, s'a trezit.

...De atunci, trecători grăbiți se opresc, mânați de-un dor tăinuit, în fiecare seară în fața gropii.

O floare albă cu petale însângerate le fură privirea.

...Și lacrimi se adună în potirul florii,—lacrimi de duioșie și de milă.

Floarea iubirii crește, umilă și tristă, deasupra gropii în care sălășluște un suflet și o iubire.

I. PELTZ

CRONICA TEATRALĂ

RAȚA SĂLBATECĂ de Ibsen

Rața sălbatecă a fost reluată la Teatrul Național cu prilejul Sărbătorilor Paștelui. Pentru publicul amator de piese și interpretări bune a fost o adevărată sărbătoare artistică, ce s'ar putea repeta cât de des. Odată pe an însă Teatrul Național par'că și-a făcut obiceiul să reprezinte piese de Ibsen : anul trecut *Ion Gabriel Borkman*, anul acesta *Rața sălbatecă*.

De mirare că de astă dată sala era plină. Mi-aduc aminte golul aceleași săli cu ocazia reprezentării lui *Ion G. Borkman*. Teatrul lui Ibsen — s'a spus de atâtea ori încât orice repetare (fără ea nu se poate) pare o banalitate — e un teatru de idei. Personagiile sânt simple vestminte corporale pentru ideile ce se ciocnesc și numai arareori se armonizează într'o piesă de Ibsen.

În *Rața sălbatecă* e acelaș joc al ideilor. Fiecare personajiu e un purtător de idei, bine sau rău înțelese.

O idee, pentru a se realiza și pentru a nu cădea în ridicol, trebuie să aibă parte de un realizator vrednic al ei.

În *Rața sălbatecă* sânt numai *Idei* ce depășesc oamenii cari cred în ele. Toți din această piesă au o obsesiune, o marotă a vieții lor, pentrucă toți sânt sufletește niște neisprăviți, niște ratați.

Pentru cei obișnuiți cu teatrul Ibsen, lucrul nu e curios ; aproape toate piesele lui sânt alcătuite din sfertări neisbutite de ascensiuni spre înălțimi morale, unde numai rarele exemple ale omenirii pot ajunge. Ceilalți împiedică drumul vieții cu cadavrele lor. Gândiți-vă la *Solness Constructorul*, la *Ion Gabriel Borkman*, la «*Când vom învia dintre morți*», la *Dușmanul poporului*, la *Stălpii societății* etc., ba chiar la *Catilina* din drama de tinerețe a aceluiaș autor.

Acești eroi prin martiriul suferinței lor pentru o idee, pun în lumină întreaga filosofie ibseniană. Lumea cea mare e a eroilor adevărați. Ceilalți sânt pseudo eroi. Drumuri largi, pe cari pot să meargă numai ei, își croesc oamenii mari. Restul e mediocritate, care și când e amăgită de idealuri superioare forțelor lor, tot pe drumurile banale ale vieții trebuie să umble, dacă odată cu fericirea nu vor să-și sdrobească și viața. Aerul tare al înălțimilor le dă amețeli și se prăbușesc în prăpastie de pe culmile spre cari s'au târât.

Viața are totuși nevoie de idealuri. Desigur că Ibsen a recunoscut acest lucru, căci fiecare din personagiile sale nu poate respira fără o credință, fără o cerință ideală.

Sânt însă idealuri și idealuri. Pentru oamenii mari unele — și acelea cât mai înalte — pentru mediocrități altele — și acestea mai aproape de pământ. Idealurile mediocrităților sânt

cu *minciunile* vieții, de cari ai nevoie pentru a putea trăi, adâa după cum ai nevoie de hrana zilnică.

raț Să nu substituim niciodată acestor *idealuri-minciună* ma-idealuri, când avem de aface cu mediocrități. Idealurile mari sifică, dar și distrug pe cei nechemăți. In toate trebuie să moști pa om, pentru a ști ce i se cuvine și ce nu. Mai e c altă atitudine în viață : Să nu-ți făurești nici un fel de ideal, să trăești de azi pe mâine, animalicește.

In fine o a treia categorie e a celor cari își bat joc de cei cu cerințe ideale și sânt cinicii vieții, singurii cari triumfă și sunt fericiți.

Din toate aceste categorii de oameni avem reprezentanți în *Rața sălbatecă*. Toate aceste considerații cu care am început cronica noastră, sânt inspirate numai de adâncă filosofie morală a piesei ce ne preocupă.

Intr'adevăr în ce lume se petrece piesa, dacă nu în celor *ratați*, oameni cari, odată loviți greu de împrejurările potrivnice ale vieții se dau la fund — întocmai ca rața sălbatecă rănită care din ce încearcă să iasă la suprafață mai rău se înă-molește. Trebuie cănieie de vânătoare să se arunce în băltoacă spre a o readuce la suprafață.

In fruntea lor se găsește locotenentul Ekdal, om mort față de lume, față de ai săi. A suferit o condamnare infamantă de-gradat, nu visează decât reabilitarea. Trăgând consecințele administrației necorecte a tovarășului său de comerț — care însă a fost achitat „din lipsa de probe“ se mulțumește cu umila situație de a trăi din ajutorul acestuia.

Bătrânul vânător și-a transportat munții și vânatul la sine In podul casei rața sălbatecă și alte câteva sălbătăciuni îi dau iluzia codrului și plăcerea vânătuiei la tine acasă la orice oră. Alcoolul e încolo stăpân pe tot restul vieții lui.

Marota locotenentului: reabilitarea, recăpătarea dreptului de a purta uniforma (pe care la zile mari tot o îmbracă în familie) posibilități sugerate de aiurea și de cei din jurul său. Pentru realizarea acestei idei care îi mai mângăe zilele nu face nimic singur. Caracteristica *vataului*: hrănește o idee mare, altul i-o inspirat-o. Și-a însușit-o, dar așteaptă pare-se, ca altul să o și înfăptuiască. Când această idee tulbură prea mult rostul existenței lui, e gata s'o părăsească.

Priviți la fiul locotenentului, fotograful Hjalmar Ekdal, care, crescut de mătușile ce-l adorau și vedeau în el un geniu, încurajat și de D-rul Relling, care odată îi spune că ar putea inventa ceva, se crede inventator și fără nici măcar să conceapă ie linii largi invenția sa, fără să se străduiască pentru grăbirea ei, dacă nu pentru realizarea ei, își falsifică viața scâlcind-o după acea idee, pierzându-și din cauza ei tot rostul burghez dar dă-tător de fericire al acelei vieți.

Căsătorit cu fosta servitoare a bătrânului Werle, trecând

drept tată al copilei aceleia, făcută cu fosta servitoare Gina, fotografatul Hjalmar se crede fericit, cât timp viața lui de promiscuitate și mai ales de compromisuri morale îi poate da liniștea fericirii burgheze — căci Hyalmar e un burghez înrădăcinat și măgulirea vanității sale de inventator iluzoriu.

Nenorocirea i-o aduce o nouă cerință ideală tot străină, tot sugerată. Werle junior, certat cu tatăl său, stabilindu-se în casa fotografului Hjalmar cu care era prieten de copilărie, desvăluie acestuia tot misterul generozității bătrânului Werle, care în vederea apropiatei lui nunți de al doilea, s'a gândit să-și înzestreze fiica din flori făcută cu servitoarea Gina.

Și Werle junior are o marotă, o «problemă a vieții»: nevoia de a idolatriza, de a găsi pretutindeni oameni de merit.

Crezând că a găsit unul din aceștia în fotografatul Hjalmar îi destăinuiește totul, pentru «a purifica atmosfera acestei cămării viciată de minciună inițială» și pentru a o repune pe bazele adevărului și iertării.

Fotografatul Hjalmar nu e însă un om așa cum îl vizează Werle junior. Minciuna vieții lui era singura lui fericire. Iluzionat de marota «cerințelor ideale» neizvorite însă din plinul sufletului său, reacționează dar se desgustă repede, când e vorba să aleagă între invenție și căminul burghez pe care trebuia să-l părăsească.

Prin mintea lui n'a trecut niciodată puțința gestului larg al iertării, întemeiată pe cunoașterea adevărată a situației, așa cum visa Werle Junior.

Păcat că e prea târziu spre a se reîntoarce. Unul din inelele acestui lanț de fericire domestică se sfărâmasese pentru totdeauna.

Fata din flori a lui Werle, fata pe care fotografatul o crezuse a lui atâta vreme, se omoară lângă scumpa ei rața sălbatecă din pod, neputând să mai sufere asprimea omului care pentru ea nu era altceva decât tatăl ei, singurul tată pe care 'l cunoscuse.

Ideea obsesiune — invenția genială — își făcuse opera distructivă. Werle Junior își ispășește păcatul, omorându-se.

Ideea stearpă piere odată cu opera-i nimicitoare.

Rămân fericiți bătrânul Werle, cinicul și D-nul Relling care cunoaște oamenii și n'are încredere în ideile ce depășesc puterile lor. Servitoarea Gina, acum nevasta fotografului, când aude în casă vorbindu-se de mirosul de mocirlă «e gata să deschidă ferestrele spre a se primeni aerul».

Fata bătrânului Werle e încă prea tânără pentru a înțelege rostul unor lucruri pe cari le simte plutind deasupra priceperii ei de copil.

Piesa se desfășoară într-o atmosferă de adevărată comedie umană. Râsul izbucnește adeseori, foarte rar dealtminteri se râde la piesele lui Ibsen — dar un râs specific, râsul mizeriei omenești

adănc simțite și însușite. Ibsen a șarjat admirabil tipurile de rațați, dar nu a făcut din piesa sa o comedie.

Totul e privit *sub specie aeternitatis*, cu răsul amar al omului superior și bun în fața *minciunilor fatale* alcătuirii acestei omeniri, din care numai parte e chemată să îndeplinească lucruri mari în trecerea lor prin viață. În această concepție superioară stă răsul caracteristic cu învinge adeseori la citirea sau la reprezentarea *Raței sălbatice*.

MIHAIL IORGULESCU

Pe gânduri, *versuri de Artur Enășescu*. — Volumul d-lui Enășescu e o liră cu mai multe coarde, dar mâna ce-și tremură degetele pe ea n'are încă siguranța măiastră. Se întrevede însă personalitatea unui poet elegiac.

Cele cinci sonete glaciale cu care începe volumul n'au plasticitatea, precizia și netezimea parnasiană. Celelalte poezii însă, unele mai mult, altele mai puțin reușite, mai mult elegiace, au sonorități și mlădieri abile.

Poezia de concepție a încercat-o d. Enășescu în «*Revolta Zeului*» o poezie care dela strofele viguroase în felul :

*Veniți, veniți, popoare! ca 'n vremea de apoi,
Temutul zeu al firei, coboară printre voi
Azi, glasul răsvrătirei din miș de turlle sună
Cu 'n fulger, azi vom arde biserica-mi străbună,*

se înmlădie până la nota elegiacă :

*Și 'n clipa când pe boltă luceferii răsar,
Pătruns de jale, zeul, sbucni 'ntr'un plâns amar
Iar lacrimi fără număr, purtând mărețul chin
Cădeau nemângâiate și aprinse din senin,*

*Furtuna încetase; se potoliră toate
Învăluit de larga-i și grea singurătate
Ce resemnat pe boltă se ridică sfânt
O jertfă uriașă plutind peste pământ.*

I. C.

A PĂRUT

ANUL II

No. 2

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul :

- BCU Cluj / Central University Library Cluj
- Nedreptății și favoriții literaturii . *E. Lovinescu*
Așteptare (poezie) *Alexandrina Sourba*
Regina Elisabeta (nuvelă) *Maioral Gh. Brăscu*
Povestea Cucului *I. Dragoslav*
Civilizația Germană *George Cornea*
Povestea noastră (poezie) *I. N. Pârvașcu*
Pe Șantier (schiță) *Andrei Brăniște*
S. M. F. S. F. 300 L (schiță umoristică) *G. M. Vlăduț*
-

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an.

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A APĂRUT:

E. LOVINESCU

COMEDIA ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ **DRAGOSTEI**

ROMAN

LEI 7.50

EDITURA ALCALAY

ULTIMELE NOUȚĂȚI

VICTOR EFTIMIU

CORABIA CU PITICI

O serie de povestiri, scrise într'o limbă colorată, cu subiecte dramatice și palpitante, cuprinse într'un volum de peste zece coale, cu coperta în culori.

5 LEI